

Spolni razvoj - kada i kako razgovarati sa djetetom

Seksualnost je normalan i zdrav dio ljudskog ponašanja čiji razvoj počinje već od prve godine nakon rođenja i nastavlja se tokom života. Tokom različitih razvojnih perioda javljaju se različiti znakovi seksualnosti, a tokom puberteta su znakovi i promjene najintenzivnije i završavaju se postizanjem spolne zrelosti i sposobnošću reprodukcije, dok u adolescenciji spolno ponašanje sve više počinje poprimati karakteristike spolnog ponašanja odraslih osoba.

Iako neki roditelji otvoreno razgovaraju sa djecom o seksualnosti, ova tema je još uvijek tabu tema u našem društvu. Većini roditelja je neugodno razgovarati o seksualnosti sa svojom djecom ili odgovarati na "škakljiva" pitanja. Nekada se događa situacija da roditelji žele i smatraju da bi trebali da razgovaraju o ovoj temi sa djecom, ali ne znaju na koji način da to urade, a nekada roditelji imaju strah da bi razgovor mogao imati kontraefekat, odnosno da bi na taj način mogli potaći djecu na seksualne aktivnosti. Međutim, mnoga istraživanja pokazuju upravo suprotno - djeca sa kojima roditelji razgovaraju o seksualnosti odgađaju stupanje u seksualne odnose, te se ponašaju odgovornije.

S obzirom na to da živimo u vremenu kada je internet postao glavni sadržaj slobodnog vremena djece i mladih, što je potvrdilo i istraživanje koje je KJU "Porodično savjetovište" provela u 2016. godini, u kojem je utvrđen izuzetno zabrinjavajući procenat djece i mladih koja provode više od šest sati dnevno na internetu, te da su oko dvije trećine djece i mladih pretražujući internet naišli na pornografski sadržaj, onda možemo zaključiti da oni sada o seksualnosti najviše saznaju upravo preko ovog medija. Međutim, pornografski sadržaji često daju iskrivljenu sliku seksualnosti, naglašavajući samo fizički čin, bez psihološke komponente (osjećaja), često prikazujući ženu kao seksualni objekt, stoga prerano izlaganje ovim sadržajima može negativno utjecati na djetetov razvoj. Djeca izložena pornografiji mogu misliti da sve što su vidjela je dio normalnog i dopuštenog spolnog ponašanja, pa u igri mogu ponoviti ono što su vidjela i u odnosu s drugom djecom mogu se početi seksualizirano ponašati. Također, vršnjaci su veliki izvor informacija o ovoj temi, jer u periodu puberteta, a posebno adolescencije se o ovoj temi govori u vršnjačkoj grupi (naročito muškoj). Međutim, problem je u tome što su informacije koje vršnjaci međusobno dijele često nepotpune ili pogrešne, pa je iz ovih razloga potrebno pravovremeno i na prikladan način upoznati dijete sa seksualnošću. A najpouzdaniji učitelji o spolnosti za mlade su njihovi roditelji. Ali da bi bili prvi koji će sa djecom razgovarati o spolnosti, roditelji moraju uspostaviti odnos povjerenja sa svojim djetetom, u suprotnom će djeca potražiti informacije i stavove od svojih vršnjaka ili medija. Učenje o spolnosti je proces u kojem

će dijete učiti ono što mu je potrebno znati kako bi razvilo zdrav odnos prema svom tijelu i seksualnosti.

Roditelji trebaju imati na umu kako je seksualnost prirodan dio života te biti spremni odgovarati na pitanja i pružiti informacije jednostavno i primjereno djetetovoj dobi. Čak i mala djeca su prirodno radoznala, vole istraživati svoje tijelo, tako da već u prvoj godini života dijete tokom mijenjanja pelena ili kupanja spontano dodiruje genitalije i slučajno spoznaje kako to dovodi do ugodnih osjeta. Treba znati da je to normalni i sastavni dio seksualnog razvoja.

Djetetu predškolske dobi, koje se dodiruje pred drugima, pažljivo treba objasniti da je dodirivanje privatna stvar koju radimo kad smo sami. Na pitanje "Odakle dolaze male bebe?" treba odgovoriti što iskrenije i što direktnije, izbjegavajući odgovore poput: "Djecu donose rode."

S obzirom na to da pubertet može početi vrlo rano, važno je da djeca budu upućena o svim promjenama koje pubertet donosi, a informacije im trebaju prije nego ih zadese promjene, jer ako ih ne dobiju blagovremeno, bit će uplašeni i zabrinuti. Kada uđu u pubertet, sa djecom treba razgovarati o seksualnom činu, o važnosti psihološke zrelosti, o kontracepciji, trudnoći, spolno prenosivim bolestima, o emocijama. Pri tome razgovor o samom seksualnom činu ne treba biti jedan "veliki razgovor", koji bi bio prvi i posljednji o toj temi, već on treba biti kontinuirani proces. Također, sa tinejdžerima treba razgovarati o fizičkim i emocionalnim rizicima preranog upuštanja u seksualne aktivnosti, te ih uputiti u činjenice da se može zatrudniti i za vrijeme prvog seksualnog odnosa, te da druge seksualne aktivnosti, iako nemaju za posljedicu trudnoću, nose veliki rizik od zaraze nekom spolnom bolešću.

Tinejdžeri i adolescenti mogu biti pod pritiskom (vršnjaka) da imaju seksualne odnose, bez obzira na to da li se osjećaju spremnim za to ili ne. Iako oni to možda ne žele priznati, tinejdžeri još uvijek trebaju podršku i vođstvo svojih roditelja. Treba im objasniti da ono što vide u medijima nije realno, da većina mladih nije seksualno aktivna, potrebno je razgovarati o seksu u kontekstu osjećaja, kao i objasniti im da niko nema pravo da vrši pritisak na njih i da je za uključivanje u seksualni odnos potreban zajednički dogovor-pristanak.

Također, potrebno je prihvatiti činjenicu da su mladi ti koji odlučuju o svojoj seksualnosti, da im ne možemo diktirati ili ih kontrolirati koliko hoćemo. Jedino što možemo uraditi jeste pomoći im da nauče da preuzmu odgovornost za svoje ponašanje i da im damo prave informacije o onome što trebaju znati.

Preporučuje se da roditelji pokrenu razgovor o seksualnosti, naravno primjereno dobi djeteta, jer ako dijete ne postavlja pitanja, to ne znači da ga te stvari ne interesiraju. Najbolje je da iskoriste

neku situaciju, npr. ako su vidjeli neku scenu na reklamama, u filmu, časopisu i sl. da pitaju dijete šta ono misli o tome, da mu pri tome ne drže predavanja, već na jedan za dijete ugodan način daju tačne informacije o onome što su vidjeli. Na ovaj način će umanjiti njihovu znatiželju, te na seksualne odnose neće gledati kao na “zabranjeno voće” koje bi im upravo zbog toga što je zabranjeno bilo privlačnije. Zadovoljena znatiželja u većini slučajeva smanjuje potrebu za daljnjim istraživanjima, te spolnim eksperimentiranjima.

Općenito govoreći, bitno je ne izbjegavati pitanja o seksualnosti, ne zastrašivati dijete, ne osuđivati i ne kažnjavati ga, ne pokazivati nelagodu zbog njegovog spolnog ponašanja i istraživanja. U protivnom dijete se može početi stidjeti vlastitoga tijela i seksualnosti. Također, vrlo je važno objasniti djetetu da ga niko ne smije dirati ako se njemu to ne sviđa i ako to ne želi, te da u slučaju da se to desi treba reći toj osobi da prestane i odmah sve ispričati roditeljima.

Roditelji trebaju imati na umu da i razgovor, ali i nerazgovaranje o seksualnosti utječe na seksualni razvoj djeteta. Npr. ako tokom zajedničkog gledanja televizije roditelji uvijek promijene kanal kada se prikazuje neka seksualna scena, pri tome ne razgovaraju sa djetetom o onome što su vidjeli, djeci šalju poruku da su takve scene neprihvatljive, a dječija prirodna radoznalost ostaje nezadovoljena. S druge strane, ako djeca odrastaju znajući da je uredu razgovarati o seksu i svojim osjećajima, velika je vjerovatnoća da će se roditeljima obratiti za pomoć kada im bude potrebna.

Korištena literatura:

“Spolni razvoj djeteta”, Poliklinika za zaštitu djece i mladih grada Zagreba. Priručnik. Dostupno na: <http://www.poliklinika-djeca.hr/publikacije/spolni-razvoj-djeteta/>

Krmek, M. () Djeca i spolnost - kad i kako razgovarati. Dostupno na:

<http://www.vasezdravlje.com/izdanje/clanak/1117/>

„Kako s djecom razgovarati o seksualnosti, ljubavi i vezama“, Zagreb: Udruga roditelja „Korak po korak“

Dostupno na: http://os-mate-lovraka-kt.skole.hr/upload/os-mate-lovraka-kt/images/static3/951/attachment/VzR_Kako_s_djecom.pdf